

однаковими для всіх груп, що забезпечувало достовірність отриманих результатів. Впродовж усього періоду дослідження учні здійснювали систематичні спостереження за процесом проростання насіння, фіксували зміни показників росту та розвитку рослин. Отримані дані використовували для порівняльного аналізу впливу натрій хлориду на початкові етапи онтогенезу рослин.

Проведення такого експерименту сприяло розвитку в учнів дослідницьких умінь, формуванню навичок спостереження, аналізу та інтерпретації біологічних явищ, а також посиленню розуміння впливу абіотичних факторів на живі організми. Дослідження дозволило встановити закономірності впливу засолення ґрунту на початкові етапи росту рослин і поглибити уявлення про механізми дії стресових факторів на проростання насіння.

Висновки. Отже, використання навчальних експериментів у процесі вивчення біології і екології підвищує ефективність освітнього процесу та сприяє кращому засвоєнню теоретичних знань, розвитку дослідницьких умінь, критичного мислення та пізнавальної активності учнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабенко О. М., Безбабний А. А. Розвиток екологічної компетентності учнів через упровадження принципів zero waste у викладання хімії. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки»*. 2025. № 109. С. 7–11.
2. Орликовська О. А., Максименко Ю. В. Розвиток екологічної компетентності здобувачів освіти щодо збереження біоресурсів України. *Innovations and prospects in modern science*. 2023. С. 52–56.
3. Толочко С. В., Концептуальні основи формування в старшокласників екологічної компетентності в умовах подолання екологічних наслідків війни. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки»*. 2024. № 106. С. 28–35.

МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ З ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «ЗДОРОВ'Я, БЕЗПЕКА ТА ДОБРОБУТ»

Міщук Тетяна Олександрівна

студентка спеціальності 014.05 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини),
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

tetanamisuk303@gmail.com

Барна Любов Степанівна

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри загальної біології та методики навчання природничих дисциплін, Тернопільський національний педагогічний університет імені

Володимира Гнатюка

barna@chem-bio.com.ua

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку системи загальної середньої освіти в Україні пов'язаний із реалізацією завдань Нової української

школи, що передбачає докорінну зміну підходів до навчання – від репродуктивного засвоєння знань до формування ключових життєвих компетентностей учнів. Особливе значення у цьому контексті має інтегрований курс «Здоров'я, безпека та добробут», оскільки його змістове наповнення безпосередньо спрямоване на розвиток навичок безпечної поведінки, збереження здоров'я та гармонійну соціалізацію підлітків. Ефективне вирішення цих завдань неможливе за умови використання лише традиційних методів навчання, які залишають школяра пасивним слухачем. Постає об'єктивна потреба в теоретичному обґрунтуванні та практичному моделюванні методики використання інтерактивних технологій, які перетворюють учня на активного суб'єкта пізнавальної діяльності, взаємодії та практичного відпрацювання навичок.

Виклад основного матеріалу. Практична реалізація інтерактивних технологій на уроках інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» спрямована на моделювання реальних життєвих обставин, розвиток критичного мислення та формування усвідомлених моделей безпечної і здоров'язбережувальної поведінки учнів.

Однією з найпоширеніших форм інтерактивного навчання є групова робота, яка дозволяє учням спільно вирішувати навчальні завдання, обговорювати проблемні ситуації та виробляти колективні рішення. Така форма роботи сприяє розвитку комунікативних навичок, відповідальності та вміння працювати в команді, формує активну пізнавальну позицію учнів.

Не менш ефективною формою інтерактивного навчання є рольові ігри та моделювання ситуацій. Вони дозволяють учням зануритися в умовні життєві обставини, відчувати себе в різних соціальних ролях і навчитися приймати рішення в умовах вибору. А. В. Мельнікова підкреслює, що моделювання ситуацій психологічної безпеки сприяє формуванню практичних навичок поведінки та розвитку емоційної стійкості учнів [1]. У курсі «Здоров'я, безпека, добробут» такі методи є особливо актуальними при вивченні тем, пов'язаних із безпечною поведінкою, конфліктними ситуаціями та ризиками для здоров'я. Зокрема, під час вивчення теми «Безпечна поведінка в побуті» ефективною є рольова гра «Ситуація вдома» (відпрацювання дій у разі виявлення запаху газу чи виникнення пожежі).

Також модельними програмами інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» для 5-6 та 7-9 класів передбачено «Моделювання поведінки пасажирів при аварії в транспорті» (5 клас), «Моделювання спілкування у незнайомій компанії» (6 клас), «Моделювання прийомів конструктивного розв'язання конфліктів», «Моделювання ситуацій відмови від небезпечних пропозицій, протидії стигмі та дискримінації» (7 клас) [2; 3]. При розгляді тем, пов'язаних із раціональним харчуванням, доцільно використовувати метод «Конструктор меню», де учні самостійно проєктують збалансований добовий раціон.

На уроках, присвячених емоційному добробуту, розвитку психоемоційної стійкості підлітків, навичок самоаналізу та емоційної саморегуляції сприяє використання методу «емоційного термометра». Для формування медіаграмотності та безпечної поведінки в інтернеті застосовується технологія кейс-методу (аналіз реалістичних ситуацій з кібербулінгу або фішингу) [4]. Практичні навички рятування життя та алгоритми домедичної допомоги успішно відпрацьовуються через інтерактивну технологію «навчання через дію» [1].

Формуванню навичок творчого та критичного мислення учнів, толерантності, вмінь аргументувати свою позицію сприяють дискусії та дебати. Ці методи доцільно використовувати в процесі вивчення тем: «Звички і спосіб життя. Як формуються звички» (7 клас), «Наслідки незбалансованого харчування. Небезпека модних дієт», «Краса і здоров'я. Ідеали краси і здоров'я. Вплив модних тенденцій на здоров'я», «Небезпечні ризики приналежності до деяких онлайн-спільнот. Безпека особистих даних в цифровому середовищі» (8 клас) [2; 3].

Ефективною технологією, спрямованою на розвиток дослідницьких вмінь учнів, навичок командної роботи, критичного мислення є проєктна технологія. Зокрема, модельними програмами передбачено виконання групового проєкту: «Світ через 50 років», проєкту самовдосконалення (вибір, планування і досягнення мети) (6 клас), «Вибір косметичних засобів із урахуванням віку та типу шкіри» (7 клас) [2; 3].

Інтеграція сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (онлайн-вікторини, мультимедійні платформи) також суттєво підвищує мотивацію, робить навчання наочним і динамічним, сприяє активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти.

Висновки. Перехід до компетентнісної моделі освіти НУШ зумовлює необхідність активного залучення учнів до діяльності, де вони стають безпосередніми учасниками процесу пізнання, взаємодії та практичного застосування знань. Інтерактивні технології є ефективним засобом формування ключових, предметних та психосоціальних компетентностей здобувачів загальної середньої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мельнікова, А. В. "Методика навчання основ психологічної безпеки учнів базової школи в рамках інтегрованого курсу "Основи здоров'я". 2023. С. 116 – 120. URL: <https://dspace.onu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e000d48d-26cb-4a27-8a55-3c218dc980cd/content> (дата звернення 11.05.2026 р.).
2. Модельна навчальна програма «Здоров'я, безпека та добробут. 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (у редакції 2022 р.) (автори: Воронцова Т.В., Пономаренко В.С., Лаврентьєва І.В., Хомич О.Л.). 2021. 34 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1otqoirXn7MiVF30woiyRsSy1nU4TN2CU/view> (дата звернення 10.05.2026 р.).
3. Модельна навчальна програма «Здоров'я, безпека та добробут. 7-9 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (автори: Воронцова Т. В., Пономаренко

- В. С., Андрук Н. В., Лаврентьєва І. В., Хомич О. Л.). 2023. 37 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1P2MDR-LwtisLoiNMyK3HaqYRH3_3XW3U/view?pli=1 (дата звернення 10.05.2026 р.).
4. Півненко, Ю., Прус, С. Сучасний інструментарій вчителя основ здоров'я: компетентісно орієнтовані завдання : навч.-метод. посібник. Запоріжжя : СТАТУС, 2021. 116 с.

БІОЛОГІЧНИЙ ФОТОРЕПОРТАЖ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ 7 КЛАСУ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПРИРОДИ

Міщук Наталія Йосипівна

кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра загальної біології та методики навчання природничих дисциплін, Тернопільський національний педагогічний університет імені

Володимира Гнатюка

mishchuk@chem-bio.com.ua

Герасим Яна

здобувачка бакалаврату за спеціальністю 014.05 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини), Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира

Гнатюка

yanaherasym@gmail.com

Формування екоцентричних цінностей належить до категорії комплексних, багатовимірних проблем, оскільки воно безпосередньо зачіпає глибинні структури особистості. Як фундаментальний психологічний феномен, ціннісне ставлення до природи слугує внутрішнім регулятором, що детермінує орієнтацію індивіда на гуманістичне співіснування з біосферою. Реалізація цього виховного завдання ускладнюється низкою внутрішніх та зовнішніх суперечностей, від конструктивного розв'язання яких залежить майбутнє планетарного життя.

Результати нашого наукового дослідження засвідчують наявність різних підходів до розкриття сутності поняття «ціннісне ставлення до природи». Відповідно до одного з найбільш поширених тлумачень, воно розглядається як суб'єктивне відображення об'єктивно існуючої природної дійсності. За такого підходу об'єктом виступають значущі для людини предмети і явища навколишнього середовища. Зокрема, Г. Пустовіт пропонує розглядати формування особистісних цінностей стосовно природи як систему «узагальнених особистістю важливих для неї ціннісних орієнтирів у її власній поведінці та діяльності в довкіллі, які відповідають рівню її інтелектуального, духовного та фізичного розвитку» [2, 194]. Водночас О. Колонькова класифікує зміст цього поняття як «внутрішню готовність учнів до екологічно доцільної взаємодії з природою: дії, реакції, переживання, що базуються на усвідомленні самоцінності об'єктів природи, їхньої цінності для суспільства і кожної людини зокрема» [1, 52]. Видатний український психолог та педагог Іван Бех розглядає ціннісне ставлення до природи крізь призму особистісно зорієнтованого